مجله علوم پزشکی دانشگاه آزاد اسلامی
دوره ۲۱، شماره ۳، پاییز ۹۰، صفحات ۲۲۷ تا ۲۳۲

Original Article

علل غیبت از کلاس و عدم توجه به درس در بین دانشجویان رشته پزشکی مقطع علوم پایه در دانشگاه آزاد اسلامی واحد پزشکی تهران

سید جمال‌الدین نبوی[۱]، دکتر محبوبه صفوی[۲]

[۱] مربی، کارشناس ارشد مشاوره، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد پزشکی تهران
[۲] استادیار، دکترای مدیریت خدمات بهداشتی درمانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد پزشکی تهران

چکیده

سابقه و هدف: *یادگیری مطالب درسی توسط دانشجویان، سنگ بنای یک سیستم آموزشی است و همه مسائل دیگر حول این محور اساسی و مهم قرار دارند. یکی از پایه‌های یادگیری و درک و فهم مطالب درسی حضور دانشجو در کلاس و توجه به درس می‌باشد و غیبت از کلاس و عدم توجه به درس می‌تواند باعث سست شدن این هدف مهم یعنی یادگیری شود. در این مطالعه، علل غیبت از کلاس و عدم توجه به درس در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی بررسی شد.*

روش بررسی *در این پژوهش علی- مقایسه‌ای، ۳۷۸ نفر از دانشجویان مقطع علوم پایه به صورت سرشماری شرکت داشتند. برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه ۳ بخشی محقق ساخته استفاده شد.*

یافته‌ها: *در بین عوامل چهارگانه مؤثر در غیبت دانشجویان از کلاس، عملکرد اساتید بالاترین و بیشترین تأثیر را در غیبت دانشجویان از کلاس داشت و پس از آن مشکلات آموزشی قرار داشت.*

نتیجه گیری: *با توجه به نتیجه به دست آمده، ارزیابی دقیق و مستمر کیفیت تدریس اساتید، برگزاری کارگاه‌های روش تدریس، فن بیان و برقراری ارتباط موفق برای اساتید به ویژه اساتید تازه کار و نیازمند بهبود و همچنین اصلاح برنامه‌ها و مقرات آموزشی کمک زیادی در علاقه‌مند کردن دانشجویان نسبت به کلاس خواهد کرد.*

واژگان کلیدی: *غیبت از کلاس، عدم توجه به درس، علوم پایه پزشکی.*

مقدمه

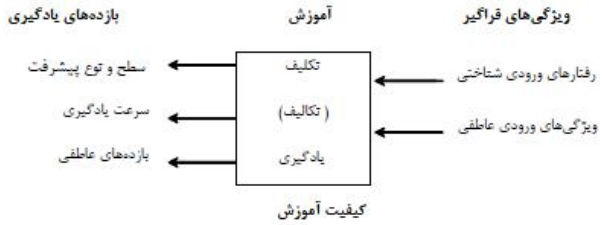
یادگیری مفهوم کلی و گسترده‌ای است که حوزه‌های بسیار وسیعی را شامل می‌شود. در روانشناسی، یادگیری به فرایند ایجاد تغییر نسبتاً پایدار در رفتار یا توان رفتاری که حاصل تجربه باشد، گفته می‌شود (۱). در این پژوهش، یادگیری آموزشگاهی مد نظر است که مهم‌ترین عنصر آن آموزش می‌باشد. آموزش به فعالیت‌هایی گفته می‌شود که با هدف آسان ساختن یادگیری از سوی معلم طرح‌ریزی می‌شود و بین معلم و یک یا چند یادگیرنده به صورت کنش متقابل جریان می‌یابد (۱). همان طور که در این تعریف دیده می‌شود، کلیدی‌ترین مفهوم در آموزش، کنش متقابل یا تعامل بین معلم و فراگیران است.

بنجامین بلوم- یکی از روان‌شناسانی که سال‌ها در خصوص آموزش و یادگیری در نظام‌های آموزشی تحقیقات و مطالعاتی انجام داده است، معتقد است سه عامل مهم در یادگیری فراگیران نقش دارد که این سه عامل شامل ویژگی‌های فراگیر،آموزش و بازده‌های یادگیری می‌باشند. نظریه‌ی بلوم را به شکل زیر می‌توان نشان داد:

آدرس نویسنده مسئول: تهران، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد پزشکی، سید جمال الدین نبوی
(**email**: jamalnabavi@yahoo.com)

تاریخ دریافت مقاله: ۸۹/۸/٤
تاریخ پذیرش مقاله: ۹۰/۲/۲۷

[Downloaded from tmuj.iautmu.ac.ir on 2026-11-17]

این پژوهش متغیر آموزش را هدف قرار داده و مهم‌ترین عاملی را که مانع ایجاد کنش متقابل و در نهایت یادگیری می‌شود، یعنی غیبت از کلاس و عدم توجه به درس را مورد بررسی قرار داده است.

سئوال اصلی این پژوهش این است که چرا برخی از دانشجویان پزشکی از کلاس غیبت می‌کنند ویا تمایلی به گوش دادن درس نشان نمی‌دهند؟به همین منظور با بررسی تئوری‌ها و پژوهش‌های انجام شده در این رابطه، استفاده از تجارب اساتید مجرب و دانشجویان نهایتاً محققین چهار عامل را به عنوان عوامل احتمالی مداخله‌گر در غیبت دانشجویان از کلاس در نظر گرفته‌اند.این عوامل شامل موارد زیر می شوند:

۱. مسائل و مشکلات شخصی و خانوادگی دانشجویان
۲. برنامه‌های آموزشی، جایگاه علمی دانشگاه
۳. عملکرد اساتید در کلاس، نحوه تعامل با دانشجویان
۴. جایگاه و موقعیت رشته پزشکی در جامعه

پژوهش‌هایی که در رابطه با اهمیت حضور دانشجو در کلاس انجام شد نشان می‌دهد که شواهد محکمی وجود دارد که روابط بین دانشجو و استاد و تعاملات بین آنها نتایج بسیار مثبتی از قبیل کسب مهارت‌های شناختی و تغییرات مثبت رفتاری و نگرشی را برای دانشجویان به همراه دارد.

دانشجویانی که در کلاس حاضر می‌شوند و با استاد تعامل دارند سعی می‌کنند رفتار، تصمیمات و اهداف آینده‌شان را از طریق همانندسازی با استاد و الگوبرداری ازنقش‌های استاد ارتقاء بخشند. ارتباط دانشجو با استاد باعث می‌شود تا دانشجو ملاک‌های ارزیابی شغلی خود را از پاداش‌های بیرونی به پاداش‌های درونی تغییر دهد و سطوح بالاتر از نوعی دوستی را به نمایش بگذارد (۸-۳).

Bligh معتقد است کسانی که حضور در کلاس را ضروری می‌دانند اعتقاد دارند که کلاس درس اطلاعات آنها را افزایش می‌دهد و اندیشه آنها را ارتقاء می‌بخشد و تغییر در نگرش آنان ایجاد می‌کند (۹).

تحقیقی که در سال ۱۹۹۲ در دانشگاه کوئین‌لند انجام شد نشان می‌دهد که حضور در کلاس به عنوان اصلی‌ترین راهی است که دانشجویان می‌توانند دانش طلائی و اندیشه طلائی خود را به دست آورند (۱۰).

پژوهشی که در سال ۲۰۰۵ در دانشگاه شیکاگو در بین دانشجویان داروسازی توسط نانسی اف جورتف انجام شد، نشان می‌دهد که دانشجویان در کلاس‌هایی که استاد علاوه بر مطالب جزوه درسی و کتاب، مطالب جدیدی را ارائه می‌کند و از مطالب کاربردی در زمینه زندگی واقعی و مثال‌ها و داستان‌هایی اززندگی روزمره در تدریس خود استفاده می کند دانشجویان علاقه زیادی نسبت به آن کلاس نشان می‌دهند (۱۲). با توجه به مطالب ذکر شده پژوهش حاضر در صدد بررسی و شناسایی عوامل مؤثر در غیبت دانشجویان از کلاس در مقطع علوم پایه واحد پزشکی تهران می‌باشد.

مواد و روشها

در این پژوهش علّی- مقایسه‌ای، ۳۷۸ دانشجوی پسر و دختر در همه مقاطع علوم پایه رشته پزشکی به عنوان نمونه انتخاب شدند. با توجه به محدود و مشخص بودن حجم جامعه هدف، تمامی جامعه به عنوان نمونه انتخاب شدند و نمونه‌گیری به صورت سرشماری انجام شد. ابزار گردآوری اطلاعات دراین پژوهش، پرسش‌نامه محقق ساخته‌ای می‌باشد که دارای ۳ بخش می‌باشد. بخش اول، مشخصات دموگرافیک دانشجویان شامل سال ورود، جنسیت و معدل ترم گذشته؛ قسمت دوم پرسش‌نامه که بدنه اصلی پرسش‌نامه هم محسوب می‌شود، ۲۴ سوال دارد که در جهت پوشش ۴ مؤلفه مورد نظر یعنی مشکلات شخصی و خانوادگی دانشجویان، مسائل برنامه‌ریزی آموزشی، عملکرد اساتید در کلاس و مسائل جایگاه علم پزشکی در جامعه تهیه شده است در واقع برای هر یک از مؤلفه‌ها ۶ سئوال در نظر گرفته شد؛ قسمت سوم پرسش‌نامه ۱۱ سوال جداگانه دارد که جهت بررسی دقیق‌تر علل غیبت دانشجویان از کلاس و ارائه راه حل‌ها می‌توانند مفید باشند.

برای تهیه پرسش‌نامه مراحل زیر طی شد:

۱- ابتدا در دو کلاس مقطع علوم پایه از دانشجویان به صورت شفاهی و کتبی این سئوال مطرح شد که دلائل غیبت دانشجویان از کلاس و عدم تمایل به گوش دادن درس را بیان نمایند. پس از جمع‌آوری نقطه نظرات دانشجویان، مؤلفه‌های چهارگانه محوری مشخص شدند؛ ۲- در مرحله دوم با توجه به پاسخ‌های دانشجویان و نظریه بلوم برای هر یک از مؤلفه‌ها سئوالاتی طرح شد که برای تعیین روایی محتوایی پرسشنامه ۵ نفر از اساتید با تجربه و متخصص در این زمینه نقطه نظرات خود را اعلام نمودند. پس از اعمال پیشنهادات داوران ، جهت اجرای مقدمات و رفع هر گونه ابهام در سوالات از ۲۰ نفر از

[Downloaded from tmuj.iautmu.ac.ir on 2026-11-17]

دانشجویان رشته پزشکی خواسته شد تا در خصوص سوالات تهیه شده اظهار نظر کنند؛ ۳- پس از حذف سئوالات مبهم و سوالاتی که دارای همبستگی درونی با کل پرسش‌نامه نداشتند در نهایت ۲۴ سئوال یعنی ۶ سوال برای هرمؤلفه انتخاب شدند. ضریب پایایی پرسش‌نامه بر اساس آلفا کرونباخ ۰/۹۱ بود. لازم به ذکر است که در پرسش‌نامه‌های علوم انسانی ضریب پایایی ۰/۹۰ و به بالا نشان از قوت و استحکام بالای آن پرسش‌نامه دارد و نتایج حاصل از آن بخوبی قابل اعتماد و استناد می‌باشد. پرسش‌نامه براساس مقیاس لیکرت تنظیم شده بود.

پس از نهایی شدن پرسشنامه و تهیه جدول کلاس‌ها با همکاری‌های مسئولین آموزش علوم پایه بهترین زمان برای اجرای پرسش‌نامه نیمه‌های ترم تحصیلی انتخاب شد و به مدت یک هفته در تمامی کلاس‌ها پرسش‌نامه اجرا شد. با توجه به اینکه مرحله اجراء پرسش‌نامه یکی از مراحل حساس در پژوهش‌های حوزه علوم انسانی است، محقق شخصاً در تمامی کلاس‌ها هنگام اجراء پرسش‌نامه حضور داشت. قبل از اجراء پرسشنامه سعی شد چند نکته مهم برای دانشجویان توضیح داده شود: ۱- توجه دادن دانشجویان به اهداف پژوهش و سپس جلب همکاری دانشجویان جهت پاسخگویی صادقانه به سئوالات؛ ۲- نکته مهم‌تر اینکه از دانشجویان خواسته شد تا در پاسخگویی به سئوالات، استاد خاصی را در نظر نگیرند و سوالات را به طور کلی پاسخ دهند.

در این پژوهش از نرم افزار SPSS و روش‌های آماری تحلیل واریانس و رگرسیون برای تحلیل داده‌ها استفاده شد.

یافته‌ها

۳۷۸ دانشجوی رشته پزشکی در مقطع علوم پایه در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفتند که ۲۲ درصد آنان ترم اول، ۱۸/۸درصد ترم دوم، ۱۸/۵ درصد ترم سوم، ۲۰/۹ درصد ترم چهارم و ۱۸/۸درصد آنان نیز ترم پنجم بودند.

از نظر جنسیت، ۱۷/۷۲ درصد مذکر و ۷۹/۳۷ درصد مونث بودند. از لحاظ معدل، ۶۱/۱۷ درصد دانشجویان معدل زیر ۱۷ و ۱۴/۷۸ درصد معدل ۱۷ یا بالای ۱۷ داشتند و ۲۴ درصد هم در این رابطه پاسخی ندادند. همان طور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود حدود ۳۷ درصد دانشجویان در صورت عدم انجام حضور غیاب توسط استاد حداکثر در حد قانونی از کلاس غیبت می‌کردند، ولی در مقابل ۱۲ درصد دانشجویان بیشتر از حدمجاز ویا اصلا درکلاس شرکت نمی‌کردند. این دانشجویان احتمالاً همان گروهی هستند که به اجبار و به دلیل حضور و غیاب در کلاس حاضر می‌شوند. ۵۰/۷۹ درصد دانشجویان به خاطر استاد و نوع درس در کلاس حاضر می‌شدند ($p<۰/۰۵$).

جدول ۱- نمایش رفتار دانشجویان درکلاس درصورت عدم انجام حضور و غیاب

گزینه	فراوانی	درصد
همه جلسات را شرکت می‌کنم	۶۵	۱۷/۲۰
در حد یک تا ۴ جلسه غیبت می‌کنم	۷۵	۱۹/۸۲
بیشتر از ۴ جلسه غیبت می‌کنم	۱۷	۴/۵۰
اصلادر کلاس‌ها شرکت نمی‌کنم	۲۹	۷/۶۷
به استاد و درس بستگی دارد	۱۹۲	۵۰/۷۹
جمع	۳۷۸	۱۰۰

همان طور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود مسائل مربوط به عملکرد اساتید بالاترین و موقعیت علم پزشکی در جامعه کمترین تاثیر را در غیبت دانشجویان پزشکی از کلاس داشت.

جدول۲- میزان اهمیت مولفه های چهار گانه درغیبت دانشجویان از کلاس

مؤلفه‌ها	میانگین رتبه‌ها
عملکرداساتید درکلاس	۳/۴۱
مشکلات برنامه‌ریزی آموزشی	۳/۰۵
مشکلات شخصی و خانوادگی دانشجویا ن	۲/۰۵
جایگاه و موقعیت علم پزشکی در جامعه	۱/۴۸

هر یک از این مؤلفه‌های چهارگانه بر حسب متغیرهای ترم تحصیلی، جنسیت و معدل به صورت جداگانه مقایسه شدند و تنها در ترم‌های پنج‌گانه علوم پایه نسبت به تاثیر عملکرد استاد در غیبت دانشجویان از کلاس تفاوت معنی‌داری وجود داشت. دانشجویان ترم‌های اول و دوم عملکرد اساتید را در غیبت دانشجویان از کلاس موثر نمی‌دانستند و در بقیه متغیرها تفاوت معنی‌داری دیده نشد. درجدول ۳ مشاهده می‌شود در صورتی که عامل سوم یعنی عملکرد اساتید در کلاس یک واحد افزایش یابد، در صورتی که در کلاس حضور و غیاب انجام نشود، شانس پاسخ به گزینه "به استاد و کلاس بستگی دارد" ۲/۵ برابر پاسخ به گزینه "در همه جلسات شرکت می‌کردم" می‌باشد.

همچنین جدول ۳ نشان می‌دهد در صورتی که مسائل شخصی و خانوادگی دانشجو یک واحد افزایش یابد، در صورت عدم حضور و غیاب در کلاس شانس پاسخ به گزینه "اصلاً در

[Downloaded from tmuj.iautmu.ac.ir on 2026-11-17]

جدول ۳- پیش بینی تاثیر عوامل چهارگانه در غیبت دانشجویان از کلاس

در صورتیکه در کلاس حضور غیاب انجام نمی شد چند جلسه غیبت می کردید؟		B	انحراف استاندارد	Wald	درجه آزادی	سطح معنی‌داری	Exp (B)
به استاد و کلاس بستگی دارد	عرض از مبداء	-۰/۹۷۲	۰/۳۸۱	۶/۵۱۳	۱	۰/۰۱۱	
	مسائل شخصی و خانوادگی دانشجو	۰/۵۸۲	۰/۳۲۱	۳/۲۸۳	۱	۰/۰۷۰	۱/۷۹۰
	مشکلات برنامه ریزی آموزشی	۰/۲۵۴	۰/۳۰۰	۰/۷۱۸	۱	۰/۳۹۷	۱/۲۸۹
	مسائل عملکرداساتید	۰/۹۱۲	۰/۲۶۲	۱۲/۱۴۱	۱	<۰/۰۰۰۱	۲/۴۸۸
	جایگاه وموقعیت علم پزشکی در جامعه	-۰/۳۸۸	۰/۳۲۷	۱/۴۱۱	۱	۰/۲۳۵	۰/۶۷۸
اصلاً در کلاس‌ها شرکت نمی‌کردم	عرض از مبداء	۵/۵۶۱	۰/۸۱۱	۴۷/۰۵۱	۱	<۰/۰۰۰۱	
	مسائل شخصی و خانوادگی دانشجو	۱/۲۲۸	۰/۴۵۸	۷/۱۹۵	۱	۰/۰۰۷	۳/۴۱۳
	مشکلات برنامه‌ریزی آموزشی	۰/۴۵۴	۰/۴۳۵	۱/۰۹۰	۱	۰/۲۹۷	۱/۵۷۵
	مسائل عملکرد اساتید	۱/۶۹۴	۰/۳۹۸	۱۸/۱۱۶	۱	<۰/۰۰۰۱	۵/۴۴۰
	جایگاه وموقعیت علم پزشکی در جامعه	-۰/۶۰۶	۰/۴۴۲	۱/۸۸۰	۱	۰/۱۷۰	۰/۵۴۵
بیشتر از ۴ جلسه غیبت می‌کردم	عرض از مبداء	-۴/۴۲۴	۰/۸۱۲	۲۹/۶۵۵	۱	<۰/۰۰۰۱	
	مسائل شخصی و خانوادگی دانشجو	۱/۳۵۰	۰/۴۹۹	۷/۳۱۴	۱	۰/۰۰۷	۳/۸۵۸
	مشکلات برنامه‌ریزی آموزشی	۰/۲۴۹	۰/۴۸۶	۰/۲۶۲	۱	۰/۶۰۹	۱/۲۸۳
	مسائل عملکرد اساتید	۱/۱۲۶	۰/۴۳۷	۶/۶۲۵	۱	۰/۰۱۰	۳/۰۸۳
	جایگاه وموقعیت علم پزشکی در جامعه	-۰/۵۷۶	۰/۵۱۵	۱/۲۴۹	۱	۰/۲۶۴	۰/۵۶۲
در حد یک تا ۴ جلسه غیبت می‌کردم	عرض از مبداء	-۱/۲۷۰	۰/۴۳۶	۸/۴۷۴	۱	۰/۰۰۴	
	مسائل شخصی و خانوادگی دانشجو	۰/۷۵۱	۰/۳۶۴	۴/۲۴۹	۱	۰/۰۳۹	۲/۱۱۹
	مشکلات برنامه‌ریزی آموزشی	-۰/۱۴۰	۰/۳۴۷	۰/۱۶۴	۱	۰/۶۸۶	۰/۸۶۹
	مسائل عملکرد اساتید	۰/۸۵۳	۰/۲۹۸	۸/۲۱۳	۱	۰/۰۰۴	۲/۳۴۷
	جایگاه وموقعیت علم پزشکی در جامعه	-۰/۵۶۴	۰/۳۹۰	۲/۰۹۲	۱	۰/۱۴۸	۰/۵۶۹

کلاس‌ها شرکت نمی‌کردم" ۳/۵ برابر پاسخ به گزینه "در همه جلسات شرکت می‌کردم" می‌باشد و در صورتی که عامل سوم یعنی مسائل عملکرد اساتید یک واحد افزایش یابد، اگر در کلاس حضور و غیاب انجام نشود، شانس پاسخ به گزینه "اصلاً در کلاس‌ها شرکت نمی‌کردم" ۵/۵ برابر پاسخ به گزینه "در همه جلسات شرکت می‌کردم" می‌باشد.

در آخر اینکه در صورتی که عامل اول یعنی مسائل شخصی و خانوادگی دانشجویان یک واحد افزایش یابد، در صورت عدم حضور و غیاب در کلاس شانس پاسخ به گزینه "بیشتر از ۴ جلسه غیبت می‌کردم" ۳/۹ برابر پاسخ به گزینه "در همه جلسات شرکت می‌کردم" می‌باشد و در صورتی که عامل سوم یک واحد افزایش یابد، در صورتی که در کلاس حضور و غیاب انجام نشود، شانس پاسخ به گزینه "بیشتر از ۴ جلسه غیبت می‌کردم" ۳/۱ برابر پاسخ به گزینه "در همه جلسات شرکت می‌کردم" می‌باشد.

همان گونه که در جدول ۳ مشاهده می‌شود در صورتی که عامل اول یک واحد افزایش یابد، در صورتی که در کلاس حضور و غیاب انجام نشود شانس پاسخ به گزینه "در حد یک تا ۴ جلسه غیبت می‌کردم" ۲/۱ برابر پاسخ به گزینه در همه جلسات شرکت می‌کردم می‌باشد و در صورتی که عامل سوم یک واحد افزایش یابد در صورتی که در کلاس حضور و غیاب انجام نشود شانس پاسخ به گزینه در حد "یک تا ۴ جلسه غیبت می‌کردم" ۲/۳ برابر پاسخ به گزینه "در همه جلسات شرکت می‌کردم" می‌باشد.

جدول ۴ نشان می‌دهد که دانشجویان مهم‌ترین و تاثیرگذارترین ویژگی را که در استاد می‌شناسند، تسلط و قدرت بیان استاد در تدریس و سپس برخورد گرم و صمیمی او با دانشجویان می‌باشد.

[Downloaded from tmuj.iautmu.ac.ir on 2026-11-17]

جدول ۴- توزیع فراوانی و درصد پاسخ های دانشجویان به پرسش "وجود کدام یک از موارد زیر را در عملکرداساتید مهمتر می‌دانید."

گزینه‌ها	فراوانی (٪)
تسلط و قدرت بیان استاد در تدریس	۲۳۲(۶۱/۲۸)
برخورد گرم و صمیمی استاد با دانشجویان	۷۸(۲۰/۵۲)
فراهم کردن امکان پرسش و پاسخ و بحث‌های گروهی در کلاس	۳۶(۹/۵۲)
استفاده از وسایل سمعی و بصری و فیلم و اسلاید در کلاس	۲۸(۷/۴۰)
بی پاسخ	۴(۱/۰۶)
جمع	۳۷۸(۱۰۰)

بحث

این پژوهش به منظور بررسی عوامل مؤثر در غیبت برخی ازدانشجویان رشته پزشکی مقطع علوم پایه از کلاس درس انجام شد و نشان داد که در بین چهار عامل در نظر گرفته شده، مسائل شخصی و خانوادگی دانشجویان، مشکلات برنامه-ریزی آموزشی، مسائل عملکرد اساتید در کلاس و جایگاه و موقعیت علم پزشکی در جامعه، نقش استاد در کلاس از همه عوامل دیگر مؤثرتر و پررنگ‌تر می‌باشد.

اگر بخواهیم در تاثیر عملکرد اساتید در غیبت دانشجویان از کلاس دقیق‌تر بشویم می‌توانیم به پاسخ‌های دانشجویان به سوالات مربوط به عملکرد اساتید در کلاس نگاهی بیاندازیم. به عنوان مثال ۴۷ درصد دانشجویان پاسخ دهنده به پرسش‌نامه معتقدند عدم تسلط اساتید در درس رغبت مرا برای شرکت در کلاس‌ها از بین می‌رود و ۴۸ درصد پاسخگویان معتقد بودند که محدود شدن استاد به کتاب و عدم استفاده از مثال‌های مناسب انگیزه مرا برای شرکت در کلاس از بین می‌برد.

در بررسی عملکرد اساتید مشاهده شد درصورتی که عملکرد استاد در کلاس کمی ضعیف‌تر شود در صورت عدم انجام حضور و غیاب احتمال اصلاً شرکت نکردن در کلاس ۵/۵ برابر احتمال شرکت کردن در همه جلسات کلاس خواهد بود. همچنین در بررسی عملکرد اساتید در کلاس از دیدگاه دانشجویان مشاهده شد که ۸۳ درصد آنها تسلط استاد در تدریس و رابطه استاد با دانشجو را به عنوان مهم‌ترین فاکتور تاثیرگذاری در کلاس عنوان می‌کنند.

بعد از مؤلفه عملکرد اساتید در کلاس، مشکلات برنامه‌ریزی آموزشی نقش موثری را در غیبت دانشجویان از کلاس داشت.

برای دقیق‌تر شدن در عامل مشکلات برنامه‌ریزی آموزشی در اینجا به پاسخ‌های دانشجویان به برخی از سئوالات پرسشنامه نظری می‌اندازیم. به عنوان مثال، ۲۶ درصد پاسخ دهنده‌ها نامناسب بودن زمان تشکیل کلاس‌ها را دلیل غیبت خود از کلاس اعلام کردند و ۴۳ درصد هم نامطلوب بودن فضای فیزیکی کلاس از قبیل رنگ، نور و حرارت کلاس را در خستگی و کلافگی خود در کلاس مؤثر دانستند و یا ۴۳ درصد پاسخ دهنده‌ها برنامه‌های فشرده کلاس‌ها را باعث خستگی و عدم توجه آنها به درس معرفی کردند و در نهایت اینکه ۲۷ درصد آنان هم برخورد مسئولین و کارکنان دانشگاه را باعث بی‌انگیزگی و عدم حضور در کلاس دانستند.

یافته‌های پژوهش‌های زیر هماهنگ با یافته‌های تحقیقات زیر هستند. طیبه فهیمی هرندی و همکاران در سال ۱۳۸۵ در تحقیقی که در بین دانشجویان پرستاری و مامایی دانشگاه رازی انجام دادند، عوامل مؤثر در غیبت دانشجویان از کلاس را به ترتیب تسلط علمی اساتید به موضوع، روش تدریس استاد و اهمیت حضور در کلاس جهت فهم بهتر مطالب اعلام کردند (۱۲). Clay T و همکاران در پژوهش خود نشان دادند که دانشجویان مهم‌ترین عواملی را که معتقدند باعث می‌شود تا آنها در کلاس حاضر شوند، روشنی و وضوحی مطالب و سخنان استاد در کلاس، استفاده استاد از مثال‌های متنوع، توانایی استاد در درگیر کردن و دخالت دادن دانشجویان در بحث‌های کلاسی می‌باشد (۱۳). Shamim Khan و همکاران در مطالعه‌ای که در دانشکده تکنولوژی اطلاعات دانشگاه Murdoch انجام دادند اشاره می‌کنند که ۵۰ درصد دانشجویان کیفیت آموزش را به عنوان مهم‌ترین عامل جذب دانشجو در کلاس می‌دانند (۱۴) Fleming و همکاران در تحقیقی که در سال ۱۹۹۲ در بین دانشجویان دانشگاه لینکن انجام دادند، مشاهده کردند که دانشجویان استرس در سر کلاس، فن بیان ضعیف استاد، زمان نامناسب کلاس و کیفیت پایین مطالب را دلیل غیبت خود از کلاس می‌دانند.(۱۵)

Hunter وTedlyدر تحقیقی که در سال ۲۰۰۰ در دانشگاه کانتربری انجام دادند، علت غیبت دانشجویان از کلاس را انجام تکالیف درسی، عدم نگرانی از بابت عدم شرکت در کلاس، امکان دسترسی به مطالب تدریس شده از راه‌های دیگر، پایین بودن سطح علمی کلاس و زمان بندی نامناسب اشاره کرد. همچنین دانشجویانی که در سر کلاس‌ها شرکت می‌کردند دلایل خود را جالب بودن درس، مهم بودن درس برای رشته تحصیلی و علاقه به استاد مطرح کردند (16). Jortof N F در تحقیقی که در دانشگاه شیکاکو در بین دانشجویان داروسازی انجام داد، مشاهده کرد دانشجویان پایین بودن سطح علمی کلاس‌ها، رفت و آمد بین دانشگاه و منزل، عدم ارائه مطالب جدید وعدم ارایه مطاب تازه در سر کلاس و محدود شدن

[Downloaded from tmuj.iautmu.ac.ir on 2026-11-17]

استاد به جزوه یا کتاب را علت غیبت عنوان کردند و همچنین در این پژوهش بزرگی کلاس به عنوان یکی از عوامل حواس‌پرتی دانشجویان و در نهایت غیبت از کلاس مطرح شد (۱۱).

همانطور که ملاحظه می‌شود تحقیقات انجام شده تقریباً همگی هماهنگی بالایی را با نتایج این پژوهش نشان می‌دهند، لذا با توجه به اینکه دو عامل تاثیرگذار در غیبت دانشجویان یعنی عملکرد اساتید و مشکلات آموزشی در مقایسه با دو عامل دیگر یعنی مشکلات شخصی دانشجویان و جایگاه و موقعیت علم پزشکی در جامعه امکان برنامه‌ریزی، دخالت و اصلاح را دارد پیشنهاد می‌شود برای کاهش مشکلات آموزشی یک سری برنامه‌های کوتاه مدت و بلند مدت فراهم شود. مثلاً ایجاد تغییرات در برنامه‌های آموزشی، توجه به فضای فیزیکی کلاس‌ها و آموزش ارتباط موفق به کارکنان آموزش و برگزار جلسات رودررو بین دانشجویان و کارکنان برای ایجاد روابط نزدیک‌تر و آگاهی از نقطه نظرات یکدیگر و انجام نظرخواهی از دانشجویان در خصوص برنامه‌های آموزشی و عملکرد مسئولین آموزش توجه شود. همچنین با توجه به اهمیت نقش استاد در جذب دانشجو در کلاس و ویژگی‌های تاثیرگذار استاد مثل تسلط در تدریس، فن بیان و نحوه برخورد استاد با دانشجو نشان می‌دهد که نظارت بر عملکرد اساتید در کلاس به خصوص اساتید تازه‌کار و ضعیف، اهمیت دادن و جدی گرفتن به نظرخواهی دانشجویان، برگزاری کارگاه‌های روش تدریس، فن بیان و ارتباط موفق می‌توانند در کاهش غیبت دانشجو از کلاس نقش مؤثری را داشته باشند. در خصوص اهمیت نقش استاد در غیبت دانشجویان از کلاس همین بس که سعدی شاعر نامدار ایرانی می‌فرمایند:

درس معلم ار بود زمزمه محبتی
جمعه به مکتب آورد طفل گریز پای را.

تشکر و قدردانی

جا دارد از همکاران محترم معاونت آموزشی واحد پزشکی تهران به ویژه کارکنان آموزش علوم پایه و دانشجویانی که در این کار ما را یاری رساندند، کمال تشکر و قدردانی را داشته باشیم.

REFERENCES

1. Saif AA, editor. Educational psychology 5th ed. Tehran: Agah publication; 2000. [In Persian]
2. Saif AA, editor. Human characteristics and school learning. Tehran: Center of University Publication; 1995. [In Persian]
3. Khan HU, Khattak AM, Mahsud IU, Munir A, Ali S, Khan MH, et al. Impact of class attendance upon examination results of student in basic medical sciences. J Ayub Med Coll Abbottabad 2003; 15: 56-58.
4. Ritzer SMJ. Encouraging student attendance. APS observer 2001; 14: 1-5.
5. Park K, Kerr P. Determinants of academic performance: a multinomial logit approach. J Econom Educ 1990; 21: 101-102.
6. Davies JD, Lee J. To attend or not to attend? Why some students chose school and others reject it. Br J Learn Support 2006; 21: 204-209.
7. Brown B, Graham C, Money S, Rakoczy M. Absenteeism and grades in a nursing curriculum. Michigan Community College journal. Research and Practice 1999; 5: 81-84.
8. Pascarella ET, Tehrenzini PT. How college affects students. San Francisco, Ca: Jossey_Bass;1991.
9. Bligh DA. What is the use of lectures? Available from: http://www.learningandteaching.info/teaching/lecture.htm
10. Isaacs, G. What learning goals are served by what methods? Res Develop Higher Educ 1992; 15: 205-12.
11. Jortof NF. Student's motivations for class attendance. Am J Pharmaceut Educ 2005; 69: Article15.
12. Fasihi HT. Survey of influence factors on students attendance in class. Journal of Gamhaye Tosehe in Education. 2007; 4: 100-107. [In Persian]
13. Clay T, Breslow L. Why students don't attend class. Avaiable from: http://www.web.mit.edu/fnl/volume/184/breslow.
14. Khan S. Why don't they come to the lecture? Available from: http://otl.curtin.edu.au/tlf/tlf1997/khan.html
15. Fleming N. Why don't they attend? Available from: http/:www.herdsa.org.au/branches.
16. Hunter S, Tetley J. Why don't students attend? Why do students attend? HERDSA Annual International Conference, Melbourne, Australia; 12-15 July, 1999.

[Downloaded from tmuj.iautmu.ac.ir on 2026-11-17]